

א. איתא בגמ' מו"ק (כ"ו) - "ואלו קרעין שאין מתאחין - הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלימדו תורה ועל נשיא ועל אב בית דין ועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלים. וקורע על מקדש, ומוסיף על ירושלים". ואמרו שם - "ערי יהודה מנלן? דכתיב ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגודדים ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' וגו'. אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר הוראה ערי יהודה בחורבנא אמר ערי קדשן היו מדבר, וקורע. ירושלים בחורבנה - אמר ציון מדבר היתה ירושלים שממה, וקורע. בית המקדש בחורבנו - אמר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבתינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה, וקורע קורע על מקדש ומוסיף על ירושלים. ורמינהו אחד השומע ואחד הוראה כיון שהגיע לצופים קורע, וקורע על מקדש בפני עצמו ועל ירושלים בפני עצמה. לא קשיא - הא דפגע במקדש ברישא, הא דפגע בירושלים ברישא".

בדין זה אמרו בירושלמי (נדרות פרק ט' הלכה ד') - "שמעון קמטריא שאל לרבי חייה בר בא בגין דאנא חמר וסליק לירושלים בכל שנה, מהו שנקרע? אמר ליה אם בתוך שלשים יום אי אתה צריך לקרוע. לאחר שלשים יום צריך אתה לקרוע".

דין זה נפסק ברמב"ם (פ"ה ממעניות ה"ט) ובטור ובשו"ע (או"ח סי' תקס"ו). וכתב הבית יוסף - "והאי ערי יהודה בחורבנא דקאמר דהיינו שהן חרבות ואין בהן ישוב כלל. אבל אם יש בהן ישוב אף על פי שהן בידי גויים היה נראה לכאורה דאין צריך לקרוע. ואפשר דכל שהן בידי גויים אף על פי שיש בהן ישוב, בחורבנא מיקרי, וכן עיקר". וכ"כ שם הב"ח - "ופשוט הוא דהאי ערי יהודה בחורבנא דקאמר דהיינו אפילו יש שם ישוב, כל שיד האומות שולטת עליו בחורבנא מיקרי, דהא מצפה שקרעו עליה היה שם ישוב עם רב מיהודים וכשדים אנשי מלחמה דעדיין לא ידעוהו שנהרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אותו מצפה ואף על פי כן קרעו בגדיהם מפני שהיתה נכבשת תחת יד מלך בבל". וכן הביאו כל הנו"כ במקום שצריך לקרוע על ערי יהודה וירושלים אפילו כשיושבים בהם ישראל אם הם תחת שלטון ישמעאלים. והנה בזמן הזה לכאורה אין צריך לקרוע על ערי יהודה שיושבים בהם ישראל, כיון שהיום לא נמצאים תחת שלטון האומות, וכן המנהג לא לקרוע מטעם זה.

אמנם יל"ע בערי יהודה שתחת שלטון ישראל אבל מתגוררים בהם ישמעאלים כגון שכונות הערבים בדרום ירושלים, באזור ביתר וכדומה - האם גם שם יש לקרוע, וביותר במקומות שעברו היום לשלטון הגויים, שודאי יש לקרוע עליהם, כגון חברון ובית לחם ועזה וחברותיה, שיש להצטער על חורבנא ולקרוע עליהם. העיר ירושלים עצמה בחלקה מיושבת ע"י ישראל וחלק מהעיר הקדושה מיושבת ע"י ערבים, כגון הכפר המכונה סילוואן, או הבתים באזור המכונה הרובע המוסלמי ושם יל"ע בגבולות

העתיקות ואכמ"ל, שגם שם יש שלטון ישראל, אמנם מתגוררים שם נכרים ואין היום במצבנו (שאלו עומדים צו אמת מלפני הסנהדרין, אבל מכל מקום היום זה המצב) אפשרות לגרשם משם. וא"כ לכאורה נחשב הדבר שהם בידי גויים, וא"כ יש לקרוע ולהתאבל עליהם.

מי שראה את ירושלים תחילה קורע על ירושלים ואינו קורע על ערי יהודה, ולכאורה ה"ה מי שמתגורר בירושלים ולא פסק מלראותה שלשים יום, שאינו צריך לקרוע על ערי יהודה, אבל אי נמצא שהיום ירושלים נקראת בבניינה כיון שהוא תחת שלטון ישראל יל"ע א"כ במי שיוצא מירושלים ורואה ערי יהודה בחורבנא, כגון חברון וסביבותיה ועזה וסביבותיה, שיש לו לקרוע בגדיו כנ"ל.

ב. והנה יש דין נוסף בעניין הזה, שמבאר בגמ' בברכות (כ"ג) - "תנו רבנן הוראה בתי ישראל בישובן אומר ברוך מצב גבול אלמנה, בחורבנא אומר ברוך דין האמת, בתי אומות העולם בישובן אומר בית גאים יסח ה', בחורבנא אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע". והנה לכאורה ההגדרות לא השתנו, וא"כ כשרואה בחורבנא מברך דין האמת וקורע, וכשרואה בבניינה מברך 'מצב גבול אלמנה'.

והנה רש"י (ד"ה ברוך מצב גבול אלמנה) ביאר "כגון בישוב בית שני" וכתב ע"ז המהרש"א (מלו"ט ג'גזות) - "דקדק לפרש כן הכא משום דבחורבנא בית ראשון נמשלו ישראל לאלמנה כמ"ש היתה כאלמנה, וכשנגאלו בבנין בית שני מקרי מצב גבול אלמנה, דהיינו בנין בהמ"ק, ולאפוקי בגלות השתא אין זה מקרי בתי ישראל בישובן כיון דבהמ"ק חרב לא שייך ביה מצב גבול אלמנה. אבל בית גאים ודאי דשייך השתא וק"ל". ולדבריו, כל זמן שאין ביהמ"ק קיים א"א לברך 'מצב גבול אלמנה'. אמנם בספר הפרדס (שער הראיה ד"ה ראיות הראיה) ביאר אחרת את דברי רש"י - "פירש הרב ר' יהושעיה הזקן ז"ל כגון שראה ביישוב בית שני. פירוש לפירושו, שאם ראה בית מבתי ארץ ישראל שהם עדיין ביישוב, שלא נחרבו בימי טיטוס הרשע, חייב לברך בא"י אמ"ה מצב גבול אלמנה, כדכתיב ויצב גבול

אלמנה וכתוב כי לא אלמן ישראל, דהיא היום כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים". ולפי ביאורו, כוונת רש"י הייתה בכלל על בתים שנשאר מבת שני, ולא על בית שנחרב ונבנה.

וברי"ף כתב, וז"ל - "הוראה בתי כנסיות של ישראל בישובן אומר ברוך מצב גבול אלמנה, בחורבנא אומר ברוך דין האמת, בתי עובדי כוכבים בישובן אומר בית גאים יסח ה' ויצב גבול אלמנה, בחורבנא אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע" (וכ"ה גמארי נדרות כ"ה). ולכאורה דברים אלו מקבילים לירושלמי (נדרות פרק ט' הלכה ב') "העובר לפני בתי עבודה זרה אומר בית גאים יסח ה'", וביאר שקאי על בתי עבודה זרה ולא על בתי עובדיהם ושאר נכרים. ולכאורה קשה על ביאור זה, שכן הברכות על בתי עבודה זרה מבוארות בגמ' שם במקום אחר (נ"ח), והובא שם ברי"ף בעניין אחר. וע"כ לגבי בתי גויים כוונתו לבתיהם ולא לבתי עבודה זרה שעליהם נקבעו הברכות שלהם, ובבית יוסף תמה גם על דבר זה, וביאר שאולי בתי אומות העולם היינו בתים שמתכנסים בהם לדון בערכאות או להתייעץ ואהנהו אומר בית גאים יסח ה', ובתי ישראל היינו בתי כנסיות ממש, וכתב שיותר נראה לומר, דבתי ישראל בישובן היינו כשישראל מיושבים בלא שטן ולא פגע רע, והכי מוכח מדמייתי בגמרא בסמוך "עולא ורב חסדא הוו אזלי בארחה כי מטו אפיתחא דבי רב חנא בר חנילאי נגד רב חסדא ואיתנח וכו' עד מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהם של צדיקים שיחרבו וכו'", משמע דבתי ישראל בחורבנא דקתני היינו בתי עשירי ישראל ובעלי צדקות, ואם כן בתי ישראל בישובן דקתני כי האי גוונא נמי הוא, כלומר בתי עשירי ישראל בתוקפן ובגבורתן. ומה שפירש רש"י על ברוך מצב גבול אלמנה "כגון בישוב בית שני", היינו לומר דאז שייך לומר מצב גבול אלמנה, וקודם שגלו בגלות בבל לא היו מברכין הכי, דלא הוה שייך לקרוע בשם אלמנה. ואפשר שאע"פ שישראל מיושבים בתוקף וגבורה בקצת מקומות, אין מברכין עליהם אא"כ היו בארץ ישראל ובזמן הבית. ונראה שזו היתה כוונת רש"י ג"כ במה שכתב כגון בישוב בית שני, וכן הביא בב"ח בשם המהרש"ל.

וראיתי בצל"ח שכתב ביאור אחר בדברי רש"י והרי"ף, שאין כוונת רש"י שדוקא על בית המקדש יאמר כן, אלא כוונתו, דאחר החורבן איך שייך לומר שום שבח על בית גדול וחשוב, והלא אסור לבנות בית מסויד ומכויר, ואף שאותן שנבנו בהיתר קודם החורבן או שקנה מנכרי מותר לקיימו, היינו משום שלא הטריחוהו לסתור או לקלף בכתלים, אבל לא שייך לשבח על זה ולומר מצב גבול אלמנה. ואולי מזה הטעם כתב הרי"ף הוראה בתי כנסיות, משום דאיירי בזמן הזה ואסור לבנות בית חשוב, רק בית הכנסת מותר לבנות אף בזמן הזה כמבואר במג"א סי' תקס"ט ס"ב ב' - "ותם מאד יש להוכיח בזמנינו זה שבונים בתים כמו השרים ואין זכרון לחורבן בית מקדשינו והגלות והצרות ומיעוט התורה והמצות וביטול כל הגדרים שנהגו אבותינו ואבות אבותינו, אוי לנו שעלתה בימינו כך, והרבה היה לי לדבר בזה אבל מה אעשה ונתרבו בקרב עמינו אנשים

המסרבים לקבל מוסר ואין דברי חכמים נשמעים, ובעל הכרם יחוס על כרמו יגדור גדר לכרמו וירחם על עמו". ולפי דבריו יש ביאור בדברי הרי"ף הנ"ל. ולפי מובן מדוע לא כתב הרמב"ם כלשון הרי"ף, כיון שמעיקר הדין גם הרי"ף מודה שמברך על כל בית, רק שבזמן החורבן זה לא שייך אלא בבית כנסת, וצ"ע.

ובמשנה ברורה שם הביא הפירושים הנ"ל ברש"י, וכתב שאולי עכשיו בארץ ישראל לא מברכים, אבל גם זה נאמר רק בזמנו שהיה כאן שלטון גויים, ונתבאר שבעת שלטון גויים עדיין קורע על חורבנו, וא"כ לא שייך לברך 'מציב גבול אלמנה'. אמנם בזמן שאין שלטון גויים ודאי יש מקום לברך ברכה זו על בתים שמיושבים בתוקף ובגבורה, כגון ביישוב בית שני, וכ"ש לפי הפירוש שא"צ כמו בית שני רק לאפוקי בית ראשון שלא היה חרב קודם לכן, וא"כ בעיר חדשה לגמרי ודאי אין מברכים עליה. אמנם במ"ב חשב שם לשיטת הרי"ף, שמברכים רק על בית כנסת, ואף שהב"י כתב לפרש בדברי הרי"ף שגם על בתים המיושבים כתקנן מברך, מ"מ לגבי הכרעה לברך לא סמך ע"ז במ"ב, ולדבריו יש לברך רק על בית כנסת הבנוי שהיה חרב מקודם לכן ועכשיו נבנה ביפיו, ואז יברך עליו בשם ומלכות גם לפי המשנה ברורה וכן הורה מן הגר"ש אלישיב בבית הכנסת של חורבת רבי יהודה החסיד בעיר העתיקה. ונראה דה"ה ביישוב שלם שנבנה במקום שהיה יישוב מקודם, שודאי יברך עליו ברכה שלימה כנ"ל, וזהו בתי ישראל ביישובן.

ג. והנה מסקנת הדברים, שהרואה יישוב שהתחדש בבניינו עם בתי כנסיות שבו יברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם מציב גבול אלמנה", והרואה בית לבדו כתב במ"ב שיאמר בלי שו"מ.

לעומת זאת, הרואה יישוב של ישראל שחרב - אם אינו בחלק יהודה, מברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם דיין האמת", ואם הוא בחלק יהודה מברך כנ"ל, ואומר "ערי

קדשך היו מדבר", וקורע. ואם כבר קרע על עיר בערי יהודה בתוך ל' יום, א"צ לקרוע שנית.

הרואה את ירושלים היום במצבה עם בתי הנכרים שבה, יש לעיין לגבי קריעה כנ"ל, אבל ודאי יכול וצריך לומר עליהם "בית גאים יסח ה'". והרואה בתי ישראל שבה, וכ"ש בתי כנסיות - יש לומר עליהם את המשך הפסוק הנ"ל "ויצב גבול אלמנה", ויברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם מציב גבול אלמנה".

הרואה בית המקדש בחורבנו [ועד שלא נזכה לראותו בני עדיין הוא חרב ולא מועיל בזה שום שלטון ישראל וכ"ש שלטון שלא נותן לבנות את בית המקדש ודאי יש להתאבל עליו ולבכות ולהתחנן ולקנות על חורבן בית המקדש (עיי' לשון הב"ח בשם ליקוטים)] ויברך "דיין האמת" (לא גרע מנחם ישראל מוורנג, וכ"כ הב"ח בשם הליקוטים כנ"ל, אלא כפי שאלו יאמר בשם ומלכות, וכן העיר נמ"ב, ול"ע), ויקרע בגדיו ויאמר "בית קדשנו ותפארתנו אשר הולוף אבותינו היה לשפפת אש וכל מחמדנו היה לחרפה". ועיי"ש בב"ח סדר תפילות לרואה המקדש בחורבנו, ויאמר על כל המסגדים "בית גאים יסח ה' ויצב גבול אלמנה".

וראיתי להעתיק כאן מ"ש הגר"א בביאור למשלי (ט"ו, כ"ה) על הפסוק בית גאים וגו' - "כמ"ש ברכות ב' הרואה הרואה ביתו של נ"נ אומר ברוך שהחריב כו' והרואה ב"י ביישובן אומר מציב גבול אלמנה, והוא בעת שנתיישב ירושלים בבית שני אז גם נתיישבו כל גבולי א"י וזהו בית גאים וגו', בית נ"נ שנתגאה במה שאמר אעלה על במתי עב וגו' יסח ה' ויצב וגו', וכן בית גאים הוא אדום יסח ה' כמ"ש המה יבנו ואני אהרוס ויצב גבול וגו' שעתיד לעשות חוצות ירושלים עוד דמשק ולהרבות גבולי א"י".

ד. ברמב"ם כתב שיקרע כל בגדיו ובידו ומעומד וקורע עד שמגלה את לבו וכן העתיקו כל הפוסקים בזה שהשוו דין זה לקורע על אביו ואמו, והראב"ד תמה עליו מהגמ' במו"ק, שלא השוו לאביו ואמו אלא לאיחוי בלבד עיי"ש, ובלחם משנה (פ"ט מה' אלה ה"ג) האריך בזה ותמה על הטור שסתר דבריו שכתב בהל' תשעה באב

כדעת הרמב"ם ובהל' אבילות כתב דבר אחר עיי"ש, ובמרכבת המשנה דחק שכך הסוגיא שלא הושוו' הוא רק לגבי רבו ונשיא וחכם, אבל לגבי שאר קריעות לא דברו - עיי"ש, וכל הנושאי כלים הלכו כשיטת הרמב"ם, וצ"ע.

ה. לא רציתי לכתוב על דבר זה אבל לא הייתה לי ברירה, המנהג הנהוג היום ללא הסבר וטעם, אבל ככה שמעתי, ולצערי אף ראיתי, שיש אנשים שעושים כן, שכשמגיעים לירושלים ולמקום המקדש מקנים בגדיהם לאחר ורוצים בזה להיפטר מלקרוע על החורבן, ומלבד הבעיה בעשיית כזה דבר שמנסה להתחמק מהדין ואינו רוצה להתאבל על ירושלים, הרי ודאי אינו מועיל, שהרי הקניין אינו מדעת שלמה, שהרי אם יאמר לו "פשוט את בגדיך ותן לי", ודאי לא יתן לו, ואלו הם דברים שבלבו ובלב כל אדם, ואם כן אינו מועיל והרי הוא כמתנת בית חורון [משנה נדרים פרק ה'] שאינו מועיל, וביותר שגם אם אינו בגד שלו נראה שצריך לקרוע כמבואר במו"ק (כ"ו) - "רבן שמעון בן גמליאל אומר האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומצאו שמת קורע ומאחו וכשיבא לביתו מחזיר לו חלוקו ונותן לו דמי קרעו ואם לא הודיעו הרי זה לא יגע בו", וא"כ ה"ה הכא, כשיודע שהולך ורואה את מקום המקדש, א"כ מסכים שיקרע וגם הרי הבגד נעשה שלו לא לעולם אלא לשעה קטנה ואינו מועיל, וגם יש שמקנים אחר שראו מקום החורבן שהוא הקובה שבמקום אבן השתיה, ואז ודאי שלא נפטר מקריעה, אבל מה נורא המצב הזה שצריך לשכנע אנשים לקרוע על חורבן בית המקדש רחמנא ליצולן ומראים בליבם שלא חשוב להם החורבן. אי לנו שצריך לכתוב על זה!

יעזרנו ה' יתברך, שנזכה לראות בית המקדש בבנינו, ונברך עליו "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם מציב גבול אלמנה". ■

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאון האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים המושמעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון ל-16 עמודים. זאת, לנוכח הביקוש הרב שהגיע מהשטח. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, ולאור התנגדותם של גורמים שוליים אך רעשניים בשולי המחנה, נוכחנו כי אין מנוס מחלוקת העלון על-ידי תומכיו המוכנים להתמסר לעניין איש איש במקומו. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות, וכן לקיים פעילויות נוספות - שיעורים, כנסים ועוד. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, ניתן לעזור במספר אופנים - האחד הוא להרים את תרומתכם לעניין ובכך תבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. פרט לכך, כאמור, אנו זקוקים למתנדבים בריכוזים החרדיים השונים ברחבי הארץ לחלוקת העלון. בעלי רכבים מתבקשים במיוחד להרתם לעניין, ואנו מוכנים אף לשלם למי שביכולתו לכסות אזור חלוקה באמצעות רכבו. על-מנת לתרום, על-מנת להפיץ באזור המגורים, על-מנת לפרסם בעלון, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה במלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto. bezeqint.net כמרכן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקשיב בתשומת לב ולהתירם לכל פניה.